

DOSSIER DEL PROFESSORAT

AJUDA'NS NECESSITAM UN ARQUEÒLEG!

Normalment, els alumnes de cicle mitjà i superior de primària ja poden conèixer en què consisteix l'arqueologia i qui són els arqueòlegs, pel que fa a l'objectiu principal de la seva feina: estudiar el passat humà mitjançant les restes que ens han deixat, tant mobles com immobles. No obstant això, normalment, quan es pensa en la feina dels arqueòlegs, tot d'una ens ve al cap una tasca principal: l'excavació, i s'oblida que la feina que comporta la recerca arqueològica està formada per moltes altres fases de treball, tant abans de l'excavació com després d'aquesta.

Pel que fa a les tasques postexcavació, hi ha sempre una feina ingent per fer, atès que tots els materials localitzats durant l'excavació s'han de processar: netejar, siglar (escriure un codi alfanumèric als materials ceràmics que fan referència al jaciment on s'han trobat i l'any de la campanya d'excavació), catalogar, estudiar, dibuixar, emmagatzemar, etc. I les restes que es processen al laboratori no són mai del mateix material, la qual cosa implica que s'han de tractar i estudiar de manera diferent.

Així, per exemple, tots els fragments de ceràmica (el material més comú en qualsevol excavació del món que dati a partir del període del Neolític ceràmic fins a les excavacions a jaciments d'època moderna) s'han de catalogar i estudiar d'una manera diferent dels altres objectes fets d'altres materials (metall, vidre, etc.) o dels elements orgànics que es troben a les excavacions. D'aquests darrers, normalment és molt comú localitzar ossos d'animals, els quals en molts casos provenen de les restes que la gent menjava. A vegades, i gràcies a la realització d'excavacions amb mètodes de recollida de restes més precisos, es poden recuperar elements de reduïdes dimensions, com carbons o fins i tot llavors de diverses espècies vegetals, que també es cataloguen i estudien.

I, per què s'ha de recollir tot a una excavació? Doncs perquè absolutament tot ens pot donar informació molt valuosa sobre el que la gent del passat feia, com fabricaven els seus productes, què menjaven, què conreaven, quins materials empraven, si mantenien relacions comercials amb altra gent, etc.

Així, amb aquesta activitat l'alumnat aprendrà, per una banda, que a les excavacions arqueològiques no es recuperen només els objectes sencers o estèticament valuosos, sinó que, per contra, tot s'ha de recollir, i aquests materials s'estudien als laboratoris de cada equip de recerca.

l'objectiu principal d'aquesta activitat és descobrir algunes de les tasques més importants que es fan als laboratoris amb diversos tipus de materials que es poden localitzar a una excavació, com pot ser una excavació d'un jaciment d'època talaiòtica a Menorca. Així, no només els estudiants aprenen sobre la feina dels arqueòlegs i el paper fonamental dels museus com a llocs on els materials es conserven i, finalment, s'exposen per ser vistos, coneguts i gaudits per la societat, sinó que també aprenen sobre la cultura talaiòtica, atès que els materials amb els quals treballaran durant l'activitat procedeixen d'excavacions reals. Concretament d'un jaciment talaiòtic de l'illa: Cornia Nou.

Continguts

- Prehistòria de Menorca
- La cultura talaiòtica
- Els jaciments arqueològics
- El nostre patrimoni històric i cultural
- Produccions artístiques del patrimoni cultural balear
- Respecte i valoració del patrimoni cultural i artístic de les Illes Balears
- Aprenentatge col·laboratiu a través de l'intercanvi d'informació
- Utilització de documents impresos i recursos audiovisuals per obtenir, seleccionar i relacionar informacions rellevants per ampliar aprenentatges
- Qui és un arqueòleg/arqueòloga?
- L'excavació arqueològica
- El treball de postexcavació
- Què ens diuen els materials que trobam a les excavacions
- Endinsar-se en la professió dels arqueòlegs
- El paper fonamental dels museus per a la salvaguarda dels objectes de les excavacions, a més de centres on es poden veure aquests objectes i, d'aquesta manera, descobrir la història

Vocabulari relacionat

- Arqueologia
- Jaciment arqueològic
- La professió de l'arqueòleg i l'arqueòloga
- Treball de postexcavació
- Recerca arqueològica
- Ceràmica
- Ossos (restes de fauna)
- Ossos (restes humanes)
- Metall
- Lítica
- Llavors
- Materials inorgànics
- Materials orgànics
- Classificació de materials
- Prehistòria de Menorca
- Cultura talaiòtica

Recursos per a l'aula (enllaç, contingut web, documentació, bibliografia)

- Entrada del blog del web de l'empresa Patrimoni Intel·ligent sobre l'arqueologia a l'aula: <https://patrimoniointeligente.com/aprender-arqueologia/>
- Recursos per explicar què és l'arqueologia i la feina dels arqueòlegs (en anglès): <https://archaeology.mrdonn.org/archaeologists.html>

Propostes per al treball a l'aula abans i després de la visita

L'activitat del Museu consta de dues parts, tal com es pot veure a la UD. La primera part és de contextualització, en què el/la monitor/a primer de tot demana al grup què en saben, de l'arqueologia; si saben què és, qui són els arqueòlegs, on fan feina, etc. Després d'aquesta presentació, el grup visita una part concreta de la sala permanent del Museu dedicada a l'època talaiòtica, on se'ls mostren diversos objectes exposats a les vitrines, tots localitzats a jaciments mitjançant l'excavació arqueològica, perquè l'alumnat vegi quins tipus de materials es poden trobar a una excavació (que són els materials que després han de tractar al laboratori).

La visita a aquesta part de la sala sens dubte ajuda els alumnes a entendre quins tipus d'objectes es poden trobar a les excavacions i de quins materials estan fets. Però, a més d'aquesta visita, abans del dia que el grup ve al Museu, seria adient una introducció al món de l'arqueologia i a la feina dels arqueòlegs per endinsar-los en la importància de l'estudi de les restes que es troben a les excavacions per descobrir com vivia la gent en el passat.

Aquesta introducció a l'aula es pot fer, per exemple, posant una imatge d'una excavació on es troben objectes. Aquí, se'ls pot demanar què pensen de la importància de les troballes a una excavació, què ens poden explicar els objectes que es troben als jaciments i quins objectes o altres restes pensen que es poden trobar a un jaciment, per exemple, d'època talaiòtica a Menorca.

Exemple d'una excavació on l'arqueòloga excava una gerra. És important mirar.

Totes les idees o respostes s'han d'apuntar a la pissarra i formar una llista; si quedés alguna idea o punt important que no s'hagués dit, es posaria al final de la llista.

Després es mostraria una foto d'un laboratori d'arqueologia i es demanaria als alumnes: Com creis que els arqueòlegs tracten aquests materials als laboratoris? Què fan amb ells?

Exemple de laboratori d'arqueologia, amb els materials a la taula un cop nets i siglats. Amb l'ordinador es fan llistats en Excel com a inventaris, a més de fitxes descriptives dels objectes o restes.

I d'aquesta manera es faria una altra llista numerant les tasques que els arqueòlegs fan als laboratoris.

Finalment, es faria una tercera pregunta, un cop estudiats els objectes trobats a una excavació: què fan amb els objectes?

Aquí, mostren una o diverses fotos de vitrines de museus, o directament del Museu de Menorca, perquè entenguin el valor dels museus com a centres de recepció dels materials que es troben a les excavacions, on estan segurs, es conserven, es restauren, si cal, i alguns s'exposen a les vitrines de les sales d'exposicions perquè el públic els vegi i aprengui sobre la seva història.

Vitrines del MAN (Museu Arqueològic Nacional). Aquí es pot comentar que a un museu s'exposen tot tipus de troballes, que poden anar des d'objectes sencers fins a elements arquitectònics o restes antropològiques, com en aquest cas.

La restauradora del Museu de Menorca explicant a un grup d'estudiants com es conserven els objectes de metall dins les vitrines.

Com a darrera reflexió, els podem demanar: què pensau que els arqueòlegs del futur trobaran als jaciments? Imaginau-vos que d'aquí a uns dos mil anys excaven a Maó, o Ciutadella, i troben vestigis del segle XXI (la nostra època)... Què pensau que trobaran més de nosaltres? Què en pensaran? Imaginau-vos les vitrines del Museu de Menorca amb els nostres objectes...

Com a proposta per fer després de l'activitat al Museu, amb les fotocòpies que van emplenar durant l'activitat, els alumnes es poden dividir en tres grups per fer una síntesi de tot el que s'ha après. Un grup faria un resum de la ceràmica arqueològica, altre dels ossos d'animals i altre sobre les llavors que han identificat.

Un representant de cada grup sortiria davant la resta de la classe per exposar els punts que han après en cada activitat. Per exemple:

- En el cas de la ceràmica explicarien com la van classificar, què van fer al laboratori per inventariar-la, quines parts té un objecte de ceràmica, etc.
- En el cas de les restes de fauna: què ens expliquen aquestes restes?, quins animals tenien els talaiòtics?, què aprofitaven de cada animal (llet, carn, pell, llana, etc.)?
- En el cas de les llavors: com es poden trobar llavors a una excavació?, quines llavors plantaven els talaiòtics principalment?, posant 5 exemples de llavors, per a què les plantaven (menjar, fabricació de teixits, usos medicinals, etc.)?

